

NAŠ DOM

LIST ZA LJUDSKO
PROSVĚTO
LETNIK XVIII

JULIJ 1926

Razpored vsebine 7. številke:

Vrli Slovenci! Prava vera bodi vam luč,
materin jezik bodi vam ključ do zveličanske
narodne omike. A. M. Slomšek.

	Stran
Našega kmeta veliki dan	125
Nova mladina (Matevž Niska)	126
Fr. Tratnik: Delo na polju (slika)	127
Vihar (Ksaver Meško)	130
Dve grlici (Dr. Ivan Dornik)	130
Za slovensko ljudsko umetnost (Urednik)	131
V julijskem solncu (Višavska)	133
Zakon treh (Jože Staběj)	133
Samo eno? (Savinka)	135
Tatje (M. Krevh)	135
S pisanih polj	139
Lepa knjiga	140

Pozor! Poravnajte takoj naročnino!

„Naš dom“, list za ljudsko prosveto, izhaja vsakega 15. v mesecu. — Urejuje ga Jože Staběj in na njegov naslov v Mariboru, Aškerčeva ulica št. 22/I, je pošiljati vse rokopise. — **Naročnina** za vse leto je 20 Din., za inozemstvo po dogovoru, drugače 40 Din. — **Uprava** je v Mariboru, Aleksandrova cesta št. 6/I. — **Številka računa** pri poštni hranilnici, podružnici v Ljubljani je 13.577. — Za Prosvetno zvezo v Mariboru kot izdajateljico in za uredništvo je odgovoren Jože Staběj, za Tiskarno sv. Cirila v Mariboru, ki list tiska, Leo Brože, oba v Mariboru.

Salda-konti, štrace,
blagajniške knjige,
amerik žurnale,
odjemalne knjžice itd.
nudi p. n. trgovinam
po izredno ugodnih cenah
Knjigoveznica K. T. D.
v Ljubljani, Kopit. ul. 6./II.

Prodajalna K. T. D.
(prej Ničman)
— Ljubljana —
(poleg Jugoslov. tiskarne)
ima v zalogi:
Vse pisalne potrebščine,
podobe, molitvenike, sve-
tinje, devocijonalije i. t. d.
Svoji k svojim!

Našega kmeta veliki dan.

Širom sveta je moderna izobrazba udušila vonj in toploto kmetске grude; tovarne, dvigajoči se dimniki, sikajoči jermeni so zadušili pesem polj in žitnih klasov, živo rast zemlje in sočno njeno moč. Privzgojene nenaravne mestne manire, sebičnostni duh mesta je postavil tudi v kmetovi duši prestol. Zato je gruda umrla, umrlo njeno veselje in umrla je zadovoljnost, domačnost in pristnost.

Z grudo pa je umrl slovenski kmet, stari kremeniti naš oratar. Usahnil je vir narodnih pravljic in pesmi, ohladila se gorkota kmetških src. Zavel je mrzli veter tlakanih mestnih ulic tudi po belih cestah naših vasi, onemel veseli ritem dela doma in na polju, da se ne vrši v žaru pesmi in pravljice, da vlada pohlep in denar. Naša kmetška vas, naše kmetško občestvo otrok božjih propada.

Smrt je razpela svoja bela krila tudi nad jedrom našega kmetškega ljudstva.

V teh težkih trenutkih našega ljudstva se bodo zbrali kmetje 13., 14. in 15. avgusta t. l. v Mariboru, da zajezijo strupene valove, ki pljuskaajo po svetih njivah naše krvi, kmetске omike. V mogočnem kmetškem gibanju od Triglava do Vardarja mora vstati kmetški oratar, božji sejalec grude. Zopet bo otvoril žive vire samonikle kmetске kulture v družini, vasi, sosedski, šegah in običajih. Klic kmetških dnevov bo šel kakor mogočen orkan po širni naši domovini, dvigal in čistil sedanji kmetški rod do zadnje gorske vasi in pripravljaj pot veliki kmetški bodočnosti.

To bo novodobni boj kmetški za 'staro pravdo', ne za osebne pravice kmeta, temveč za svete pravice kmetске grude, neizčrppljive, vedno sveže roditeljice našega naroda. To bo veliki praznik našega kmetškega človeka, visoka pesem kmetškega stanu, njegovih križev in bojev, njegovega truda in znoja, veselja in zmage.

13., 14. in 15. avgusta bo našega kmeta veliki dan.

Nova mladina.

Matevž Niska.

Vsako stoletje rodi nove ljudi, ki se razlikujejo od prejšnjih. Naša doba poraja novo mladino. Križem sveta vstaja ta mladina na plan s svojimi novimi vzori. Tudi v slovenski mladini kipi, v globinah mladostnih duš se porajajo skrite moči, ki silijo na plan. Kakor mogočen veltok čakajo, da se razlijejo kot oplodujoča reka čez posušena polja, prinašajoč povsod novo veselje, življenja in zdravje. Svet se mora obnoviti, priti mora tišči veliki trenotek, da bo stari, pokvarjeni, sebični, krvoločni in hinavski človek umrl, vstal pa novi svet in novi človek. S tem novim človekom, prerojenim in pomlajenim, pa bodo prišli lepši novi časi tudi za slovenski narod.

Kako pa pripravlja nova mladina, naši fantje in dekleta, ta novi čas?

Borba za resničnost.

S tem, da hoče biti resnična. Mlad človek je že po naravi odkritosrčen. Otrok nosi vse svoje srce na jeziku, ne pozna prevare, laži, hinavstva, tak se vedno na zunaj kaže, kakor je. Nova mladina hoče tudi ostati vedno tako otroško odkritosrčna. Današnji dobi neodkritosrčnosti, prevare, neiskrenosti, hinavstva, ki se širi že tudi po naših dobrih vaseh, hočejo naši fantje in dekleta napovedati boj na nož. Mladim ljudem ni ničesar tako zoprno, kakor lepe zunanje kretnje, oblike, sladke besede, ki jim pa ne odgovarja lepa notranjost. Do smrti sovražijo puhlo lažnivo zunanjo skorjo, ki krije gnilo jedro podlega značaja. Zato tako ostro grajajo starejše ljudi, kjer vidijo te napake, zato skoro revolucionarno nastopajo proti njim.

Pa mladini te revolucionarnosti ne smemo preveč zameriti. Saj v bistvu ni nič drugega ko hrepenenje, ustvariti nekaj boljšega ko je sedaj, premagati neskladnost med zunanjo obliko in notranjo vsebino. To je samo odpor, ugovor proti praznim maniram, okostenelim navadam, ki so le zunanji videz, v resnici pa v človeku nimajo notranje duše. Zato to neizprosno hrepenenje v mladih, rasti kvišku, dvigati se na znotraj in na zunaj, ustvariti novo življenje dobrih ljudi, kjer bo skladnost med obliko in vsebino, kjer bo lepa beseda v resnici izraz lepe duše, lepa kretnja tudi izraz lepe misli, ne pa hinavsko prikrievanje notranje duševne umazanosti.

Kmetški fantje in dekleta hočejo to svojo resničnost pokazati še posebno v obleki, obnašanju, običajih in šegah. Iztrebiti hočejo iz vsega svojega bivanja hinavske krinke mestnih manir, posnemanja gosposkega človeka; pristno kmetško dušo izraziti v vsem življenju, posebno v obleki in odkritosrčnosti, to je njihov cilj. Vse, kar ni domače, zrastle na domači zemlji, priučeno in naplavljeno od drugod, hočejo izločiti, da bodo resnični, pristni kmetški fantje in dekleta, kakor rastejo le pri nas. Naši mladi na deželi sovražijo polizanega in poliranega kmetškega fanta kakor tudi našminkano in našemljeno kmetško dekle.

Svobodoljubnost mladine.

Ker hoče biti nova mladina resnična v vsem svojem življenju, na zunaj in na znotraj, zato potrebuje svobode, da more taka postati. Vsled tega to veliko hrepenenje po svobodi, samostojnosti. Do dna duše

Fr. Tratnik: Delo na polju.

ji preseda ves današnji čas, kjer prevladuje povsod le slepa komanda, centralizacija, strankarstvo, javno mnenje, da človek ne posluša več glasu svoje vesti, temveč pazi le na to, 'kaj bodo drugi rekli'. V močvirju te

moderne miselnosti ni v posamezniku nobenega značaja, nobene samostojnosti več, postal je živinče v čredi, gre, misli, glasuje, govori kakor množica misli in čuystvuje.

Mladim pa ni ničesar tako zoprno, kakor to slepo pokoravanje javnim nagonom; svobodni hočejo postati, da more priti njihova vest do veljave, da ne bo vedno zmagovalo to, kjer je večina, sila, ampak to, kar je resnično, sveto in dobro. Svobodne hočejo postati mlade moči za svobodno udejstvovanje.

Še nikdar nismo potrebovali tako odločnega povdarjanja svobode, kakor v današnjih časih demokracije. V današnji državi ljudske samoodločbe potrebujemo načelnih, neuklonljivih ljudi, ki ne bodo klonili pred kliko, stranko ter šli v boj za resnico, če treba tudi proti večini, v imenu višjih božjih zakonov. Ti bodo nositelji lepšega razvoja bodočnosti. Ako takih ne bomo imeli, bo utonila demokracija v lastni gnilobi korupcije in breznačelnosti.

Čut za odgovornost.

Ni pa prave svobode brez čuta odgovornosti. V le-tej zavesti se nova mladina pripravlja na novo svobodo z novim čutom za odgovornost. Mladi ljudje vedo, da bodo prejkošlej tudi sami prišli v položaj, da bodo morali druge voditi. Iz mladeniča bo postal mož, družinski oče, župan, odbornik, volilec, iz dekleta gospodinja, odbornica v dobrodelnih, prosvetnih društvih, poklicna delavka. Mnogim bodo postali voditelji. Ker pa mladi hočejo biti dobri voditelji, zato se že sedaj na to pripravljajo, da bodo dobri voditelji.

Današnji čas kriči po dobrih voditeljih, a ne po takih voditeljih, ki dajejo ukaze samo od zgoraj navzdol, temveč po takih, ki gredo z delom in zgledom nesebično naprej. Voditelj biti se pravi zgled biti vsem drugim. Naša mladina hoče tako voditeljstvo, ker na voditelje gleda ves svet. Zato hoče sredi greha, stiske in gnilobe novodobnega človeštva ohraniti vero v ideale in živeti po idealih. Naša mladina hoče s svojim življenjem pokazati svetu, da še sme verovati v ideale. Zato brusi na sebi, je zvesta, pogumna ne samo pri kakih sportnih tekmah, temveč posebno pogumna takrat, ko treba pokazati prepričanje in zvestobo v obrambi resnice.

Odnos do ženske.

Nov čut odgovornosti hoče pokazati posebno nasproti ženskem u spolu. Danes je občevanje med obema spoloma bolj prosto. Žena ni več samo v zatišju doma, je v uradih, javnosti, povsod nastopa skupno z možem. Mnogim moškim in ženskam je dalo to zbliznanje obeh spolov povod za prostaško obnašanje, smešenje ženskega spola v listih, šalah, slikah, za igračkaje z najsvetejšimi stvarmi. Nova mladina pa noče tega novega zbliznanja uporabiti za spolno razbrzdanost, temveč hoče svojo resnicoljubnost, odgovornost pokazati ravno v teh nevarnih odnosih. Naši mladi se ne igračkajo z mladostnim ljubimkovanjem, ker še ni prišel čas za resno življensko zvezo. Ženski spol previsoko spoštujejo, da bi ga zlorabljali za tako podlo varanje in poniževanje. Ženo spoštujejo, Marijo

častijo, zato jim je odnos svet, ki ga hočejo tudi sveto pojmovati. Nasproti ljubezni čutijo: spoštljivost in odgovornost.

Ljubezen do narave in grude.

Vse to hrepenenje po resničnosti pa vodi naše mlade k viru čiste resničnosti narave. Mestni mladini manjka te čiste narave, delo v zaprtih delavnicah in sobah, prebivanje med zidovjem ji zastira pogled v čisto nebo, po zelenih tratah. Zato je ozdravljenje za nje, da gredo ob prostem času namesto v gostilno, kino, v prosto božjo naravo.

Naši kmetski fantje in dekleta, ki so zrastle sredi božje narave, ki vsak dan dihajo njeno zdravje in svežino, pa hočejo to naravo bolj vzljubiti, odpreti oko, ki je bilo do sedaj slepo za njena čudesa, da vidijo njeno lepoto, se opajajo na njenem veselju. Za vselej hočejo izrezati iz svojih duš varljivo hrepenenje po mestu, njegovem izumetničenem uživanju, plitvih zabavah. Ob polnih virih narave in njenega čistega veselja, ki ga dajejo ptice in gozd, polje in travnik, živopisane rastline in rože, se jim zdi mestni hrup in vrvenje prazen in ničev.

Prav posebno še hočejo v luči nove ljubezni do narave vzljubiti svoj kmetski stan in kmetsko grudo. Ta ljubezen pa ni samo čuvstvena, temveč dejanska. Meščan, ki od daleč gleda iz mestnega vrvenja in mestnih stisk na kmetsko hišo, opazuje njen mir in veselje, ima čisto enostranske idilične predstave o kmetskem življenju. Ne ve, da je kmetsko življenje ne samo naivno veselje in življenje v naravi, temveč tudi težek boj za obstanek. Ne ve, da kmet ne gleda samo otroško na polje in travnik, temveč da mora tudi zelo realistično v trudu in znoju svoj kos zemlje obdelovati, da služi svoj vsakdanji kruh.

Naša kmetska mladina pa raste sredi tega težkega truda na kmetih, z lopato, s pljugom in z motiko koplje na grudi, zgodaj vstaja, pozno gre spat, v nedeljo in ob večerih pa še jemlje knjigo v roke, da se izobrazuje in napreduje. Zato ta nova mladina ni mehkužna, uživanja željna, realno življenje na grudi jo zgodaj vadi v zatajevanju in vzgoji.

Zdrav življenski čut.

Ljubezen do narave in življenje na kmetski grudi daje mladini tudi neverjetno zdrav življenski čut. Pokvarjeno mestno ozračje je gnalo mestne ljudi k bolešnemu samoopazovanju, v pretiranost življenskih običajev, v nervoznost in versko razdrapanost. Nova mladina pa čuti dolžnost prirodno živeti. Ne o sebi preveč premišljati, temveč z zdravim prirodnim čutom pravo zadeti. Ker ljubi naravno preprostost, zato je jasno, da se bori proti alkoholu in nikotinu. Mladi ne popivajo po breznicah, ne kadijo cigarete za cigareto, ne žvečijo tobaka. Ta mamljiva sredstva nimajo za naše mlade nobenega zmisla, saj imajo dovolj veselja v svojih mladih dušah, ne potrebujejo umetnih dražil. Starci potrebujejo dražil, mladost je sama omamljenost. Tudi so presveta in prezanosna njihova čuvstva, da bi jih morali vzbujati s pijanostjo in nikotinsko omamljenostjo. Pijana nikotinska mladina spada v stare čase, mladi gredo nova pota z jasnimi glavami v treznosti in odpovedi.

Vihar.

Ponoči je lilo. A jutro je mirno,
osveženo vse je poljé.
Iz zemlje bele megle cvetijo,
počasi v višave kipe.

Še malo — in božje sonce razlije
čez stvarstvo svoje zlato,
in vsa priroda v sreči zasije,
ko da ni viharja biló.

Tako je v življenju, tvojem in mojem:
vihar zdaj, zdaj sonca žar;
da pride zadnji, ki naju izruje,
da pride smrti vihar.

Ksaver Meško.

Dve grlici.

Dr. Ivan Dornik.

Tončka je popravljala po zelniku. Globoko se je sklanjala nad motiko, izpod rute pa je gledala čez potok, kjer je Janez razmaknil veje v grmu. Videla je, kako je preskočil vodo in šel po travniku gori proti nji. Pozdravil jo je, snel puško z rame in se naslonil nanjo. Tončka je potegnila ruto bolj na obraz.

»Kod si hodil sinoči?« je vprašala.

»Nad kuno sem šel, med gore,« je odgovoril. »Že tretjo noč.«

»Ali si jo ustrelil?«

»Ustrelil. Proti jutru. Komaj sem razločil, ko je švignila po deblu gori, ustrelil sem kar tako med veje — na, pa se je prikotalila doli. Drage so.«

Potegnil si je z roko čez obraz in dejal:

»Potrkal sem mimogrede, zakaj se nisi oglasila?«

»Nisem slišala.«

Srce ji je burno zaplalo. Oj, dobro je slišala, obupno se je borila s seboj, da se je premagala.

»Slišala si! Premaknila si se v postelji.«

»V sanjah . . .«

»V bolečini« — je pomislila.

Dvignila je obraz. Solnce, ki je žarelo nad zapadom, jo je zlato, ljubo pobožalo, da je bila vsa rožna.

Zamišljene, žalostne oči so šle tja čez potok, čez travnik na oni strani in čez njive, po zelenju in cvetju.

Dva golobčka sta se spreletela čez travnik, tesno skupaj, in se pognala na cvetočo črešnjo ob potoku. Družno sta se spustila na vejo, ki se je pozibala pod njima ter štata vtonila v cvetju.

»Glej!« je vzkliknila.

Janez je zapičil pogled v črešnjo, iskal na zibajoči se veji, nato je dvignil puško.

»Jezus, Janez, nikari!« se je prestrašila Tončka.

Počilo je. Preplašeno je zaprhutalo z veje, se pognalo čez potok proti bukovemu gozdu, ki je tih in senčen vabil.

Ena izmed ptic je burno hitela, druga je začela zaostajati, omahovati, se nanovo poganjati in zopet popuščati. Ko se je prva že zaletela

v zelenje, se je druga z zadnjo silo pognala, pa omahnila in plavajoče, prhutajoče krožila od veje do veje doli proti tlom ter padla.

Tončka jo je gledala s preplašenimi očmi. Držala je roko na srcu in se ni upala, zgeniti se.

Ko je videla, da je ptička padla na tla, je stekla čez njivo proti gozdu. Toda že se je prva spustila izmed bukovja doli, plašno obletavala padlo, nato pa žalostno in obotavljajoče se odletela za grm na drevo.

»Grlici!« je vzkliknila Tončka.

Pri grmu na tleh je ležala druga. Perutnički je imela razprostrti, glavico obrnjeno navzgor, kljunček odprt, kakor da bi se hotela braniti. Gledala je na Tončko tako čudovito, da ji je ta pogled ostro, skeleče presunil srce.

Tončka je pokleknila, objela grlico z rokama in počasi šla nazaj. Sedla je v travo na ozarah.

»Grlico si ustrelil!« je vzdihnila ter pogledala fanta. »In samica je!«

Privzdignila ji je perutnico, tedaj pa se je pcedil iz prs tenek curek krvi. Grlica je vztrepetala, zamižala, zopet odprla oči, zopet vztrepetala, iztegnila nožice, vrat — vnovič zaprla oči in se ni več zgenila.

»Umrla je!« je žalostno rekla Tončka.

»Mislim sem, da sta divja goloba,« se je sramoval Janez. »Zakoplji jo — tja med rože!« In nasmejale se je.

Obesil je puško na ramo, se razkoračil pred dekletom.

»Grem,« je dejal. »Zvečer se oglasim in potrkam na okno, saj se boš oglasila in odprla?«

Ni odgovorila. Zazeblo jo je. Še ozrla se ni za njim, ko je odhajal tja proti gozdu.

Pobožala je mrtvo ptičko z roko, ljubeče, narahlo, kakor da bi božala svoje žalostno srce.

Njene misli so se sklanjale nad mrtvo grlico, žalostno srce je pelo:

Dve grlici sta se spreleteli na cvetoče drevo,

dve grlici, da se družno, v ljubezni skopljeta v solncu in cvetju ...

Vzveselila sem se, ko sem ju videla vtoniti v tem belem dehtenju ...

In sem pomislila na svoj nagelj, ki rdeče sanja na oknu.

Pa je prišel, ki mislim nanj vsako noč, vsako noč ...

Mrzlo in hladno je ustrelil med cvetje, ranil samico, da je umrla ...

In meni je bilo, kakor da se je pcedila kri iz mojega srca.

O, sedaj vem, zakaj je bil tako mrzel njegov nasmeh! —

Skopala je jamico sredi turških nageljnov in resed v zelniku, položila vanjo drobno telo mrtve ptičke, zagrebla in nad tem malim grobom bridko zajokala.

Za slovensko ljudsko umetnost.

Urednik.

Naš čas tovarniških izdelkov je prav v kali zadušil rast ljudske ali, če hočete, »narodne« umetnosti, onega bisera, ki ima pri vsakem narodu svojo posebno barvo in obliko, ki je tako zelo zrastle z narodovo dušo, da velja za najbolj narodno, kar narod svojega sploh premore. To so one slovenske kmetske cerkvice s poslikanimi lesenimi stropi, pokrite s

freskami (slikanje na moker omet), so znamenja. (križi) s koničastimi strehami, so lesene kmetske hiše z značilnimi hodniki (»ganki«), je pohištvo v njih, izrezljano s srci, orli in nageljni, so pisane kmetske skrinje, živo poslikane s šopki rož, srci in presvetimi imeni, ki se še skrivajo po zaprašenih podstrešjih. To so kmetske vezenine na pečah (havbah), kožuhih, modrčkih, blazinah, prtičkih za obhajilo in velikonočno košaro, to so slovenske stare noše, so poslikani čebelni panji, so table s slikami na steklu, freske na hišah, ki predstavljajo z okorno roko slikanega sv. Florijana, Trojico, Izidorja, Notburgo, da varujejo hišo in kmeta pred ognjem in točo. To so slovenske pesmi in njih »vize« s sočnimi, značilnimi harmonijami in razgibano melodijo.

Vse to je zapisano propadu in smrti v našem času — koliko tega pestrega narodnega blaga je že uničil čas! Podirajo ali prezidavajo se stare cerkvice, da kmalu nobene srednjeveške več ne bo videti, pisane freske v njih se belijo, stare lesene hiše so redkost, nadomeščajo jih moderne neokusne hiše, vas je danes kakor šahovska deska in hiša kakor zidana škatlja, ki nič ne pove. Kakšen razloček je to od stare, od dima rjave bajte, ki je tako začudeno z majčkenimi okenci zrla za teboj, ko si šel mimo po cesti; kar moral si se ozreti na nje »gank« z rezljanimi srci in zahrepenel si po domačnostni poeziji zakajenega odprtega ognjišča v črni sajasti kuhinji. Moderna kmetska skrinja ni več poslikana, vezenine se izvršujejo po vzorcih iz nemških modnih listov, narodne noše izginjajo, ali pa jih sploh ni več. Komaj kje še hrani stara mati ali tetka, n. pr. svojo črnosvileno ali brokatasto mežiško ali zlato »linško« avbico, od katere so viseli široki svileni trakovi po hrbtu, komaj kje ti še pokažejo od moljev razjedene irhovke ali rdeč havelok, sveta Florijan in Notburga ne varujeta več hiš. In ali niso pomrle že vse tiste stare ženice, ki so še znale prastare slovenske melodije?

Naša ljudska umetnost je del nas samih, zato ne sme biti pozabljena. Narodne noše ne bodo oživele nikoli več, operni »šlagerji« bodo nadomestili pristno ljudsko melodijo — narodno blago je čas pregazil — tako bi morda tarnal marsikdo spričo »modernega« napredka. Zato pa je naša naloga dvojna: spraviti si moramo v spomin in večno pričevanje vso ono slovensko ljudsko umetnost, kolikor je že mrtve, gledati in skrbeti pa pri vsaki priliki, da ta umetnost vzcete znova, kolikor zdaj sama životari. Vsak Slovenec mora začutiti svojo narodno dolžnost predvsem v tej smeri, nihče se ne sme izgovoriti, da nima zanimanja, časa, sposobnosti itd. skrbeti po svojih močeh za to, da se ohrani narodno blago, opiše in izda, kakor so to storili z veliko ljubeznijo in skrbnostjo ostali slovanski narodi, ki posvečajo umetnostnemu narodnemu blagu ali folklorju tem večjo pažnjo, čimbolj odмира in hira. Tudi Slovenci moramo dobiti lepo izdajo »Slovenske ljudske umetnosti«, kjer bo vsaj v slikah, popisih, notnih zapiskih ohranjen zanamcem zaklad, ki ga ni več. Dosti imamo te vrste bogastva, ne more se z nami v tem oziru meriti vsak evropski narod, niti ne večji ali vsaj kulturnejši. Slovenska ljudska umetnost zasluži posebne pozornosti ravno vsled svoje slikovitosti in svojega bogastva ter vsled svojega posebnega značaja.

Lotimo se dela prav vsi, in sicer v obojno smer: spominu kakor poživljanju slovenske ljudske umetnosti vseh panog posvetimo kar mo-

goče veliko svoje skrbi in svojega dela. Izobraženci pa morajo biti na čelu tega gibanja, duhovništvo in učiteljstvo naj se zavzame z vso ljubeznijo za stvar! Če so se lotili tega Slovenci na Koroškem (iz njihovega glasila »Koroški Slovenec« so vzete lepe misli tega sestavka), pač ne bomo mi, ki smo v svoji državi, lenuharili in puščali šopirjenje tujih vplivov in razvad lepo v miru. Zlasti naj se že zavejo vsa naša prosvetna društva, kaj je njihova poglobitna naloga: da služijo ljudstvu, narodu v vsem njegovem dobrem svojstvu, da niso ustanovljena zaradi polnjenja in praznjenja blagajn, ne radi političnih strank, ne radi osebnostnih kapric!

V julijskem solncu.

V zlatu se kopljejo
holmi in trate,
širni lesovi
in njive bogate,
bujni vinogradi,
rajski vrtovi;
v zlatu se kopljejo
naši domovi.

Višavska.

Zakon treh.

Ljudska zgodba v treh dejanjih. — Jože Stabèj.

Matijzel. Vem in rad verjamem vse. Pa kar ne zameri, da ti še to rečem: Ajta si vzame življenje, če bi gotovo vedela, da te kdaj ne vidi pred oltarjem. To je vse, kar jo drži še po koncu.

Justa (*kliče nekje z vasi*): Atoo! Domov pojdite, gremo večerjat!

Matijzel (*glasno prek vasi*): Že grem, čujem, čujem! (*Anžgarju*). Tako napravita z mamó, da bo prav. Jutri se nam daj pa kaj videti, predno greš. Pa lahko noč in dobro spi! (*Si dasta roki. Matijzel stopi na hišni prag*). Ajta, le pomiri se, vse bo dobro. Povsod so križi in težave. Lahko noč vsem skupaj, kje ste!

Ajta (*objokano iz kuhinje*). Lahko noč, Matijzel! Nič ne zameri, saj veš, kako je pri nas. In zopet kmalu prihodi. (*Pride na vežin prag in se briše s predpasnikom*).

Matijzel (*na potu*). Eh, kaj táko! Me boš morala že odganjati, ker vedno tu stojim. Lahko noč, Luka! (*Odide*).

Luka (*se sliši skozi okno iz hiše*). Matijzel, lahko noč!

Ajta (*sede po molku k Anžgarju na klop, ne tik njega. Drug drugemu bi si rada veliko povedala, a beseda noče iz grla. Ajta prekine potihem*). Kdaj pa misliš jutri oditi?

Anžgar (*po vidno hotenem predarku*). Zjutraj grem, popoldne moram čakati preveč na zvezo.

Ajta (*prizadeta*). Taka je; torej nisem več toliko vredna, da bi ostal dva cela dneva doma.

Anžgar. Že zopet! Iti moram, da se dobro pripravim za skušnjo.

Ajta. Skušnjo boš res napravil. Kaj pa potem, mi nič ne poveš. Toliko sem menda že še vredna.

Anžgar. Kaj Vam naj povem?

Ajta. Le govori tako, le. Mati tvoja misli drugače. Ko grem ob nedeljah iz cerkve je tako, kakor da bi novo mašo že prihodnjo pel.

Anžgar. Kar vroč bom letel v bogoslovje! (*Počasi.*) Povem Vam, da malo mislim na to (*se je ustrašil*), pravzaprav na prav nič še ne mislim. (*Hitro.*) Napravim tako, da bo za oba prav.

Ajta (*v solzah*). Je že dobro! Vsaj vem, da nimam človeka na svetu. Če bi bil ti moj pravi sin, mi ne bi napravljajal te sramote in žalosti. Že dobro, že!

Anžgar. Žalost Vam napravljajam, seveda! Kako Vam naj kaj rečem, ko pa takoj mislite, da mi ni nič za Vas!

Ajta. On je tak, da bi raje umrla danes ko jutri. Ti pa na vse drugo prej misliš, ko na mene. (*Pritajeno, počasi, kakor bi se bala izgovoriti.*) Saj nisem slepa, da ne bi videla tvojih prijaznih besed z Zornikovo Vito. (*Vzdihne.*) Oh, prav so mi pravili ata, da bom že še videla, kaj bo iz tebe. (*Se močno zasolji in zahti.*)

Anžgar (*prizadet*). No, kaj bo iz mene? Že zopet stara pesem. Če bi bil svetnik, Vam tudi ne bi bilo prav.

Ajta. Ti pa ti, svetnik! Ko bi Zornikovo dali v oltar, da bi pred njo klečal.

Anžgar (*se razburi, glasneje*). To Vam pa rečem, mama, da me z Vito pustite čisto v miru! Zaradi Vas že menda nobeni ženski dobrega jutra ne bom smel več voščiti. Ali Vas ni sram, da me imate za takega otročaja?

Ajta. Zdaj naj bo pa mene sram! Lep sin, da si upa svoji materi to povedati. Si se tega naučil po šolah?

Anžgar. Mama, lepo Vas prosim, nehajte!

Ajta (*vstane razburjena*). Ne bom nehala, ne! Dosti sem trpela in molčala, zdaj mora biti konec tega. Požrta me, ti in on! Ravno tak spodmuhnjenec si kakor on. Osem let si me goljufal za moje krajcarje in zdaj nazadnje pa ne bi imela nobene besede več. Ali si me že kdaj prašal, če mi je prav tako, kakor ti delaš? Mama, dajte denar, pošljite, da, takrat sem ti bila vedno dobra, drugače pa si me naganjal v uho pihat? (*Odločno.*) Anžgar, tako je beseda med nama: ali boš gospod, ali pa nisi več moj sin! Zdaj veš. In še to ti rečem: tistega spogledavanja z Zornikovo tam pri vodnjaku pa ne trpim, ali pa ti ni treba več prestopiti praga moje hiše. Rodila in zredila sem te jaz, ne pa Vita. Ali v bogoslovje, ali pa nisem več tvoja mati! (*Med zadnjimi besedami odide v hišo. Poznalo se ji je, da je govorila po dolgem boju in ko je dogovorila, ji je bilo žal v srcu, kar je povedala.*)

Anžgar (*ki je prišel medtem v ospredje, potr in zelo prizadet*). Mama, za božjo voljo, kaj Vam je danes! (*Ko je videl, da ga Ajta noče poslušati, ker je odšla v hišo, umolkne. Sklep za sklepom se podi skozi njegove misli, duša pa jih zametuje zaporedoma.*)

Zep (*pride iz hiše s skledo solate, ki jo opere pri vodnjaku. Ko se vrača v hišo, spregovori*). Danes je kakor obsedena, nič ji človek prav ne naredi. (*Potihem k Anžgarju.*) Veš, Anžgar, oni dan je Zornikovo tako ozmerjala, da

že dva dni ne govorite, ko pride sem po vodo. Zapeljivka, smrkavka, ji je rekla in naj se ti ne drzne več nastavlјati pred zobe. S krevljami jo bo zapodila, ji je rekla. Saj Matijzlova Justa je bila zraven, ti lahko pove, če meni ne verjameš.

Anžgar (*obregljivo*). Kaj Vam mar mene in mame! Vi le za sebe glejte. Sem sam toliko pameten, da vem, kaj smem storiti.

Zep (*ko odhaja*). Saj tako vem, da ž njo skupaj držita. Sem ti pač že premalo, da bi ti smel kaj reči.

Anžgar (*sede na korito pri vodnjaku, si dene knjigo na kolena in zre zamišljen pred se.*)
(Dalje bo sledilo.)

Samo eno?

Ko se božji dih dotaknil
bil je, dekle, tvojih lic,
vzcvela jim je vigrred krasna
žarnatih vrtnic.

Morda si zasnula takrat,
ko je v tvoje šel srce,
pa si zasanjala živo —
tisoč sreč za se.

Pa za goro je tam daleč
sen mladostni tiho vstal,
bližal se ti sramežljivo,
kot bi se te bal.

Kaj pa danes, misliš, mnogo
da si že dosegla sreč?
Samo eno izmed tisoč —
in nobene več?

Savinka.

Tatje.

Povest s Pohorja. — Matko Krevh.

IV. poglavje.

Orožniški stražmojster mežlinskega oddelka je poklical k sebi stanovskega pomočnika Rudolfa Pustotnika.

Čez trenotek se je pojavil pri vratih mlad orožnik z zagorelim obrazom in črnimi brkami ter pozdravil vojaški: »Tukaj sem, gospod stražmojster.« — Predstojnik se je okrenil na stolu, vstal in se približal došlec.

»Poklical sem Vas, ker Vam hočem izročiti precej zagonetno zadevo.« Pri tem si je popravil brke, ki so mu štrlele v neredu čez zgornjo ustnico.

»Poznate borjanski kraj?«

»Poznam,« je kratko odgovoril mladi orožnik.

»In kmeta Dobnika?«

»Tudi.«

»Dobro. — Temu je bilo ukradenih v noči pred zadnjim sejmom dvoje ovc; to je zdaj že četrti slučaj ovčje tatvine. Ne bo Vam težko zaslediti tatu, ker je — po mojem mnenju — blizu; kadar ga dobimo, bomo poskrbeli, da bo pošteno kaznovan, kajti njegova nesramnost je res velika.«

»Upam, da se mi posreči; storil bom, kar je v mojih močeh.«

»Želim Vam obilo uspeha,« je pristavil še stražmojster ter podal orožniku roko.

Čez pol ure je že korakal Pustotnik iz mesta na poizvedovanja. Ni prevdarjal dolgo, kam bi se najprej podal; zdelo se mu je najprimernejše,

da obišče župana in poizve pri njem vse potrebno zastran prebivalcev borjanske občine, ki je segala do Rečnikove seče. Župan borjanske občine je bil tedaj gostilničar Ravnjak in tja se je napotil Pustotnik. Z velike ceste je krenil stran ter jo brezskrbno mahal po lični pešpoti, obdani s smrečjem in hrastovjem. Na višini med Mežlinsko in Legensko dolino je prenehalo smrečje, pred njegovimi očmi se je odprlo lepo legensko polje z belo grajščino na sredi, mimo katere je šla široka cesta. Na obeh straneh ceste so se vrstile njive z dozorevajočim žitom; ob straneh tik gozdov pa so se razprostirali travniki, na katerih so kosili in sušili marljivi Legenčani.

V zraku je žvrgolel škrjanček, ne zmenič se za tople solnčne žarke poletnega jutra. Pustotniku je postalo vroče, da si je moral otirati pot s čela; vrhutega se je še oglasila žeja, ki mu pa ni delala posebnih preglavic, ker je bil že blizu Ravnjakove krčme, kjer je upal dobiti hladilne pijače. Ravnjakovi so bili vsi na travniku, razven gospodarja, ki je imel opraviti v kleti in gospodinje, ki je pripravljala v kuhinji malico za delavce in posle. Pustotnik se je vsedel pod lipo pred hišo, odložil čepico in puško na klop ter čakal, da mu kdo postreže. Preteklo je že nekaj časa in še vedno ni bilo nikogar; Pustotnika je spravilo čakanje v nejevoljo, jezno je zamrmral:

»Ali res ni žive duše doma? Hej, hej!« — Takoj se mu je odzval glas v kuhinji in na prag je prihitela gospodinja z belim predpasnikom in z ruto, zavezano pod tilnikom.

»Oh, gospod Pustotnik,« je besedičila zgovorna žena, »pozdravljeni! Gotovo ste morali že dolgo čakati, — takoj pokličem moža, v kleti pregleduje sode. — Kaj pa bo dobrega?« »Žeja, žeja!« je vzdihnil orožnik ter napravil z roko znamenje kakor bi že pil. »Ali imate piva?«

»Nekaj ga je še ostalo od včeraj; prinesla bi ga Vam, pa je najbrž pretoplo.«

»Prinesite raje vina s kisló vodo.« Gospodinja se je urno zasukala, zaklcala pri kletnem vhodu moža in odbežala v pivnico.

»Ta bi bila lepa, da bi moral piti v tej žeji godlo od včeraj!« Pustotnik se je pretegnil na klopi in zazelhal. Tedaj sta prihitela Ravnjak in žena vsak od svoje strani na dvorišče in obsula orožnika s toliko vprašanji, da siromak ni vedel, na katero bi prej odgovoril.

»Ali greš spet zajce streljat?«, se je pošalil Ravnjak, zavedajoč se prijateljstva, ki ga je sklenil pred kratkim z orožnikom. »Da, na zajce z dvema nogama in z nekoliko krajšimi ušesi.« Krčmar se je nasmejal orožnikovim besedam in prisedel. Bil je korenjaški mož, precej trebušast in rdečega lica, ki se je skoro vedno smehljalo v zadovoljnosti. Veseljak po naravi si je znal pridobiti ljudi, zato njegova gostilna nikdar ni bila prazna. Znal pa si je pridobiti tudi ljudsko zaupanje, ki ga je postavilo na županski stolec borjanske občine.

»Čuj!« je začel Pustotnik resno, »važna zadeva me je pripeljala k tebi.«

»Kaj pa bo takega?« je odgovoril župan ter se trudil dati svojemu licu resen izraz.

»Ali ti je znana ovčja tatvina pri Dobniku?«

»Prišlo mi je že na uho; včeraj sem govoril z Dobnikom samim.« »Zdi se mi, da se je izvršila tatvina pri njem že drugič.« »Če ne tretjič.« Župan je položil kazalec na čelo in skušal urediti svoje spomine. »Da tretjič; prvič je bilo pred petimi leti — takrat ko je bila tista povodenj v Mežlinski do-

lini; tebe še takrat ni bilo pri nas, drugič lani in tretjič pa v noči pred zadnjim sejmom.«

»Dobnik bi moral bolj paziti na svoje ovce.«

»To sem mu že sam pravil, pa je dejal, da bi bilo vse varno, ako bi se le sodniji ali orožnikom zdelo vredno poiskati tatu.«

»Ta naloga je poverjena meni in upam, da se mi bo posrečila — zlasti, ako mi boš šel nekoliko na roko.«

»Zakaj pa ne? Z največjim veseljem ti hočem pomagati, da primemo tata, ki spravlja našo občino v slab glas.«

»Ali je tat v borjanski občini?«

»Zdi se mi, da je, toda bolj na meji.«

»Ali imaš koga na sumu?«

»To je težko reči, ker pač ni pravih dokazov.«

»Toda nekoga gotovo sumiš?«

»Sumim, sumim — nevarno je koga sumiti; ljudje so previdni in le s težavo se kaj zve od njih.«

»Nič ovinkov! Nikogar drugega ne bomo vzeli za pričo, razven tistega, ki je v neposredni zvezi s tatom; govori torej naravnost!« — Orožniku se je poznala razdraženost na glasu; župan je postal pozoren, zato je govoril naravnost: »Priznati moraš, da se lahko s sumničenjem vzame poštenemu človeku čast in dobro ime; a naj bo! Rekli so mi, da sta tatova Gričnikova sinova.«

»Gričnikova — to sta iz šentprimonske župnije —«

»Da, toda iz naše občine.«

»Ali sta dala kakšen povod, da ju sumijo?«

»Ravno v tem je težava in nevarnost, ker nimamo jasnih dokazov. Ljudje pač sklepajo na razne načine; nekaterim se zdijo Gričnikovi potuhnjeni in neodkriti, drugim zviti in nagnjeni do goljufije, tretji pa se čudijo, odkod imajo Gričnikovi toliko denarja. Vse to je dalo povod za sumničenje.«

Orožnik se je zamislil. V glavi so mu rojile različne misli, a prava se ni hotela roditi. Sklonil je glavo še nižje, roka je nehote segla v lase, prsti so se zagreblili v nje. Tedaj pa se je pojavila nenadoma rešilna misel, Pustotnik se je okrenil ter naprosil župana:

»Prinesi mi odrezke živinskih potnih listov.«

»Tako!« Ravnjak je odšel z naglimi koraki v uradno sobo; čez trenotek se je vrnil z modro knjigo ter jo položil pred orožnika, rekoč:

»Triinpetdeseta številka je zadnja.« — Z veliko naglico je listal orožnik po odrezkih ter iskal Gričnikovega imena.

»A-hm, ga že imam: Peter Gričnik, posestnikov sin iz borjanske občine; dvoje ovc — ena bele barve s temno liso na čelu, druga črna z belo liso krog vratu, — desetega avgusta — zadnji sejem...« Privzdignil je glavo in vprašal župana: »Ali si morda dal Gričnikovim več živinskih potnih listov?«

»Samo enega, ki sem ga izročil starejšemu sinu Petru.«

Orožnik je izlil ostanek vina v kupico ter jo privzdignil vrteč med prsti.

»Ali še smem prinesiti pol litra?« je vprašal župan vljudno.

»Ne bom več, hvala! Koliko dolgujem?«

»Presneto se ti danes mudi.«

»Moram naprej, pot do Dobnika se vleče.«

«Vino je po 48, voda 1 dinar, dve cigari, kruh — skupaj petnajst dinarjev.» Orožnik je naštel denar krčmarju, se pokril, oprtal si puško čez ramo in se poslovil. »Pa se oglasi,« govoril je župan za njim. «Mnogo uspeha!» Zadnjih besed orožnik ni več slišal, ker je bil že predaleč.

Od Ravnjaka je vodila cesta nekaj časa po ravnem, nato je zavila navzgor skozi Zgornjo vas, odkoder je peljala bližnjica mimo kmetij skoro ves čas v strmini. Solnce je pripekalo kakor bi hotelo kljubovati orožniku na njegovem službenem potovanju. Dasiravno mu je tekel pot s čela, vendar se ni udal skušnjavi, ki ga je vabila v hladno senco. »Moram naprej,« je mrmral, »sicer ne opravim pred večerom.«

Pri Ješovnikovem križu se je cesta zravnila; na obeh straneh so stale visoke smreke, tvoreč prijetno senco. Pustotnik je še moral mimo Klančiča v jarek, po katerem je šla meja med Klančičem in Dobnikom. V pičli četrtni uri je bil pri Dobniku. Pojavila se je nenadoma njegova kapa pred hišo, bajonet je zabliskal v solčnih žarkih ter vzbudil strah pri otrocih in odraslih.

»Ježeš, žandarm!« je bil gospodinjin vzklik, ko ga je zagledala skozi kuhinjska vrata. V zmedenosti je vsula v lonec žlico soli več ko po navadi in solnjak ji je skoraj padel iz rok. Pozabila je, da je treba orožnika pozdraviti; šele, ko je on izpregovoril se je ojunačila in rekla: »Dober dan Vam Bog daj!« in urno pristavila, »gospodar je na parni; Micka pokličiči očeta.«

Hčerka je odhitela klicat očeta, orožnik pa se je razgledoval pred hišo in si brisal pot s čela.

»Vročje Vam je,« je rekla Dobnica, da bi nekaj govorila, »stopite v sobo; nekoliko je v njej hladneje nego na prostem.« Orožnik je sledil njenemu vabilu in odšel v sobo, kjer je odložil kapo in puško. Čez nekaj časa je vstopil v sobo Dobnik, ki si je v naglici oblekel v stranski sobi svežo hodno srajco. Nekoliko nerodno se je približal orožniku, ki mu je ponudil roko v pozdrav.

Razpletel se je pogovor o vsakdanjih rečeh, o vročini in letini, za tem pa je dejal orožnik: »Ne bo Vam težko uganiti, po kaj sem prišel. Ukradeni sta Vam dve ovci in meni je poverjena naloga, da preiščem vso zadevo in najdem tata.«

»Prosil bi,« ga je prekinil gospodar s pohlevnim glasom, »ko bi bilo mogoče zaslediti zlikovca.«

»Ali ste prepričani, da sta Vam ovci ukradeni?« Pustotnik je zapičil svoje oči v Dobnikov obraz.

»Prepričan sem, kajti pastir jih ni izgubil.«

»Kolikokrat ste že bili okradeni?«

»Dvakrat, ta tatvina je tretja.«

»Kje pa imate ovce zaprte čez noč?«

»V ovčjaku kake četrtni ure nad našim domom; če pojdete h Gričniku, ga lahko vidite.«

»Da, se že spominjam; toda zakaj nimate straže pri ovčjaku? In za preti bi tudi morali varneje.«

Dobnik je dozda odgovarjal mirno in odkritosrčno, toda opazka orožnikova, da je premalo skrbel za varnost ovčjaka, ga je spravila skoro iz ravnotežja.

»Zavoljo enega nepoštenjaka,« je govoril Dobnik razvnet, »ki ga je lahko vloviti, se ne bomo zaklepali kakor v mestu. Pri nas so pošteni ljudje,

vsaj dosedaj. Moj stari oče so delali tako, tako moj oče — in jaz bom tudi delal tako.« »In vendar je tat v Vaši bližini,« je pripomnil orožnik hladno. »Med dobrim klasjem se najde tudi snetljiv.«

Za trenotek je nastal molk; moža sta se gledala srdito kakor nasprotnika, ki si mislita zdaj pa zdaj skočiti v lase. Orožnika so jezili Dobnikovi odgovori, ki so bili vse prej ko ponižni. Dobnik pa je zagovarjal sebe in svoje ljudi z neverjetno odločnostjo in močatostjo pred Pustotnikom, ki je bil, dasiravno Slovenec, vendarle tujec, vzgojen v malomestnih razmerah.

Čez nekaj časa je izpregovoril orožnik, spomnivši se, da je v službi: »Kakšni sta bili ovci?«

»Jaz sam jih ne poznam, pač pa pastir, na katerega se lahko zanesem.«

»To je dobro, to je dobro,« je ponavljal orožnik ter vzel iz torbice zapisnik, da si zabeleži važne podatke. Dobnik je gledal v pisanje z izrazom dvoma in začudenja. »Ta si prizadeva resno dobiti potepuha,« si je mislil na tihem, »morda se mu posreči; prav hvaležen mu bom.«

»Ali bi Vam smel ponuditi hruševca,« je vprašal takoj orožnika s prijaznim glasom.

»Prosim, pa nekoliko kruha!« Gospodar je odprl miznico, vzel iz nje velik hleb ter ga položil pred Pustnika rekoč:

»Črn je, črn; predvčerajšnjim smo ga spekli,« nato je odhitel z urnimi koraki v klet po pijačo.

Pustotnik je vtaknil zapisnik v torbico in poiskal cigaro v suklninem žepu. »Dam mu jo,« je govoril polglasno, »mož je vreden, da ga obdarujem.« Ni mu bilo treba čakati dolgo, kajti pri vratih se je že pojavil Dobnik s steklenico hruševca, svetlikajočega se kakor pristna vinska kapljica. »Kisel je, pa za žejo ga že lahko rabimo.« Nalil je kupico ter jo porinil pred orožnika.

»Na zdravje, oče Dobnik!«

»Bog živi!« je odvrnil gospodar po navadi pohorskih kmetov, ki so napram tujcem in gostom vedno prijazni in gostoljubni. »Križ je križ z ljudmi,« je nadaljeval Dobnik pogovor, »nekaj jih mora zaiti na napačna pota. Veselo bi bilo živeti, ako ne bi bilo takih, ki nam delajo zgago. Kaj si hočemo!«

»Je že tako, da vsi ne morejo biti dobri. Povsod, naj si bo v mestu ali na deželi, se najdejo ljudje, ki jim poštenega življenja ni mar in midva tega ne bova predrugačila, a priznati morate, da bi bilo brez gosposke še slabše.«

(Dalje bo sledilo.)

Angleški kardinal Newman. Kakor velik, nepremagljiv val gré mladinsko gibanje po svetu. Propada stari trhli sebični svet, brezverstvo, ki je še pred kratkim zmagoslavno dvigalo glavo in obvladovalo skoro ves učenjaški svet, se umika novemu toku globoke vere, ljudje čutijo silno hrepenenje po Bogu, Cerkvi in božjih rečeh. Bakljonošec v tem velikem verskem gibanju je Newman, sloviti angleški konvertit (spreobrnjenec) iz anglikanske vere. Sicer

je Newman že dolgo mrtev, umrl je l. 1890., njegova dela pa so ravno po njegovi smrti dobila velik vpliv na ves moderni svet, tako da gredo zmagoslavno pot po vsem svetu. Prestavljena so že skoro na vse jezike, zadnjič je izšla tudi nemška izdaja v 8. snopičih. Neverjetno globoko piše v njih o Bogu, duši, Cerkvi, o izobrazbi katoličana. Kar pa mu daje nepremagljivo moč je to, da zna govoriti iz duše v dušo našemu današnjemu človeku XX. stoletja. Njegova beseda ima moč sv. Avguština, ostrino sv. Tomaža, tako, da je Newman tretji največji mislec vsega katoličanstva, tretji v troperesni deteljici naših nesmrtnih katoliških mislecev Avguština in Tomaža. Iz Newmanovih del zajemajo vsi veliki pisatelji katoliških mladinskih pokretov pri Angležih, Francozih in Nemcih; pri Nemcih slavna še mlada jezuitska patra Przywara in Lippert, posebno Przywara, ki je tudi oskrbel nemško izdajo Newmanovih del. Kako potrebno bi tudi bilo, da bi se oskrbela slovenska in hrvaška izdaja Newmana, tega velikana — misleca, nesmrtnega Angleža. Zelo bi se s tem naš pokret poglobil.

Mahatma Gandhi. Današnja zapadna Evropa, Amerika, kjer prebivajo bela plemena, nima velikih mož. Imamo samo srednje učenjake, pesnike, politike, verske in kulturne delavce. Kar je bilo velikih, so že pomrli, mladih pa še ni. Kar ni bilo Evropi, stari učeni deželi dano, kar ni dobila bogata Amerika, ima daljna rdeča Indija. Med Indijci, ki jih prebiva okoli 300 milijonov pod angleško oblastjo v sprednji Indiji, vstajajo po vrsti možje, ki vzbujajo pozornost vsega sveta. Znan je še vsem znameniti indijski pesnik Rabindranath Tagore, ki v vseh jezikih čitajo njegove pesmi in dela, sedaj pa vzbujajo pozornost vsega sveta modrijan (filozof) Gandhi, največji prosvetni delavec Indije, zapuščenega, od Angležev teptanega indijskega ljudstva. S svojimi gromovitimi govori je dvignil indijsko ljudstvo prosvetno, gospodarsko da bi ga osvobodil od Angležev. Neverjetne uspehe je dosegel kljub nasprotovanju Angležev, ki so končno njega in 40.000 njegovih privrženecv pometali v ječo. Pod pritiskom javnega mnenja indijskega, ki ima Gandhija za svetnika, so Angleži izpustili Gandhija. Kakšne uspehe bo še dosegel se ne ve, veliko bo odvisno od tega, če bo znal dovolj mrtve, zaspane in v sebe zamišljene Indijce zdramiti k energičnemu odporu in delu za svobodo naroda. Senčna stran v njegovem pokretu je to, da noče tudi politično nastopiti, da uči samo notranjo preobrazbo človeka, zanemarja pa organizacijo. Sanjavi Indijec se pri svojem zanosnem duševnem poletu premalo zaveda, da močna notranja duša rabi strumne društvene in politične organizacije, da doseže svoje cilje.

Spomini. Napisal Josip Lavtižar. »Ich halte es für die größte Pflicht eines Menschen, der überhaupt schreibt, daß er Materialien zu seiner Biographie liefere«, je zapisal nemški dramatik Hebbel dne 5. januarja 1836 v svoj »Dnevnik«, ki spada, mimogrede omenjeno, med najlepše knjige v nemškem jeziku. Žal, da

pri Slovencih tega prepričanja ni. Tako legajo mnogi odlični možje s svojo zgodovino in svojimi bogatimi spomini v grob, ko bi mogli verdar toliko lepega in zanimivega povedati. Zlatomašnik Josip Lavtižar je storil prav zaslužno delo, da je svoje spomine zbral in nam jih podal v tako lepi knjigi. Jaz sem jo bral od za-

Prvi in edini slovenski zavarovalni zavod
Vzajemna zavarovalnica
v Ljubljani

Dunajska cesta št. 17.

Sprejema:

V požarnem oddelku: Zavarovanja vseh poslopij in premakljivih predmetov, ki se poškodujejo po ognju, strelji in po eksploziji svetilnega plina, po znano nizkih cenah. — **V življenjskem oddelku:** Zavarovanja na doživetje in smrt v vseh sestavah, zavarovanja na otroško doto, rentna in ljudska zavarovanja pod najugodnejšimi pogoji.

Podružnice:

Sarajevo, Koroščeva ul. 15; Zagreb,
Hatzela ulica 12; Celje, Breg 33 in
Split, Ulica 11. puka.

Ceniki in pojasnila z obratno pošto brezplačno.
Zanesljivi posredovalci se vedno sprejemajo.